

БЯЛА КНИГА

Приоритети и препоръки за политики, 2017 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
I. Устойчива икономическа и бизнес среда	4
1. Насърчаване на инвестициите и иновациите	4
2. Данъчна политика	5
3. Обществени поръчки и публично-частни партньорства	6
4. Цифрова икономика и общество	7
5. Развитие на капиталовия пазар	9
6. Енергийна политика и политика за минералните ресурси	10
II. Развитие на човешкия капитал	11
1. Образование	12
2. Инвестиции в здраве	13
3. Политика в областта на труда	14
III. Върховенство на закона и правоприлагане	16

БЯЛА КНИГА

Приоритети и препоръки за политики, 2017 г.

Въведение

Американската търговска камара в България (www.amcham.bg) обединява повече от 340 американски, български и мултинационални компании, които развиват икономическа дейност в страната. През изминалите 20 години от създаването си, Американската търговска камара в България играе важна роля в конструктивния диалог и партньорство с различни заинтересовани страни – Правителство, делови среди, НПО и медии, с цел подобряване на инвестиционния климат и стандарт на живот в България.

На всеки две години Съветът на директорите на Американската търговска камара в България прави преглед на Бялата книга, за да отрази колективните идеи на нашите членове относно най-важните и актуални приоритетни области. Настоящата Бяла книга включва препоръки, които целят укрепване на конкурентоспособността на страната и насърчаване на икономическия растеж, инвестициите и заетостта. Подобно на много други страни и пред България все още стоят предизвикателства, като възстановяване на доверието в институциите, осигуряване на предвидимост на политиката в различните области, приемане на мерки за разрешаване на въпроса с рестриктивните норми по отношение на труда, подобряване на качеството на образованието и инвестиции за създаване на квалифицирана работна ръка. Както е отбелязано по-горе, България не е единствената страна, която трябва да се справя с тези предизвикателства, но тя би могла да извлече значителни ползи от една целенасочена и открита комуникация относно посоката и приоритетите на Правителството. Освен това, според нас, едно засилено участие на бизнеса в цялостния законодателен процес ще допринесе значително за постигането на крайната цел, която е предвидима и устойчива политическа, икономическа и регулаторна среда.

Предвид гореизложеното, Американската търговска камара идентифицира следните приоритетни области:

- I. Устойчива икономическа и бизнес среда**
- II. Развитие на човешкия капитал**
- III. Върховенство на закона и правоприлагане**

I. Устойчива икономическа и бизнес среда

Сред най-важните цели на Американска търговска камара в България са да насърчава развитието на устойчива бизнес среда и да допринесе за цялостната конкурентоспособност и просперитет на страната.

България води разумна фискална политика. Валутният борд е един от стълбовете на макроикономическата стабилност в страната и той трябва да продължи да съществува до влизането на България в Европейския механизъм на обменните курсове II (ERM II). Липсата на предвидимост често се изтъква като една от пречките за доверие на инвеститорите. Ето защо, наред с нашите препоръки, набелязахме няколко области от ключово значение: **насърчаване на инвестициите и иновациите; данъчна политика; обществени поръчки и публично-частни партньорства; цифрова икономика и общество; развитие на капиталовия пазар; и енергетика.**

1. Насърчаване на инвестициите и иновациите

Изграждането и запазването на благоприятна за инвестиции среда за икономическа дейност са основни предпоставки за ускорен растеж, производителност и иновации и допринасят за устойчивото икономическо и човешко развитие. За успешното насърчаване на инвестициите е необходимо да се извърши внимателен преглед на начините, по които най-ефективно да се използват ресурсите, така че подобряването на инвестиционния климат да стои на предна линия при формирането на политики. Ето защо, за постигане на ръст на инвестициите е важно да се дадат повече правомощия на Българската агенция за инвестиции и тя да бъде пряко подчинена на Министър-председателя. Бихме насърчили също така осъществяването на мониторинг върху дейността на Агенцията и оптимизирането на административните процедури, като се използва международния експертен капацитет и мрежите за обмен на информация.

Според нас е необходимо Правителството да предоставя целеви стимули за насърчаване на инвестициите, за да се позиционира страната като предпочитана дестинация за инвестиции спрямо други страни от региона. Тези стимули би трябвало да са колкото може по-прозрачни, така че информацията за тях да бъде лесно достъпна. Нашите предложения за целеви стимули включват:

- Осигуряване на предвидима и недискриминираща регулаторна среда, без ненужни административни пречки за бизнеса и създаване на интелигентни регулации, за стимулиране на иновации, инвестиции и растеж;
- Подбор на зони за технологично индустриално развитие с благоприятна данъчна среда в слаборазвитите региони. Предоставяне на достатъчно и достъпни ресурси, включително наличие на съответна инфраструктура и човешки капитал;
- Предоставяне на стимули за закупуване на нови машини и оборудване, за да се увеличи производителността;
- Въвеждане на данъчни стимули за насърчаване на НИРД и иновациите и превръщане на българската икономика в “икономика на знанието”; модернизиране на законодателството в областта на интелектуалната собственост, чрез въвеждане на водещи международни практики за подпомагане на НИРД и творческите индустрии;

- Въвеждане на социално-осигурителни и данъчни стимули за инвестиции на работодателите в образование и по-нататъшна специализация на служителите;
- Създаване на стимулираща среда в подкрепа на бизнес инкубирането и акселерацията във високотехнологичните отрасли с активното участие на Българската агенция за инвестиции. Развиване на правната рамка за защита на интелектуалната собственост и регистрацията на патенти в контекста на цифровата икономика;
- Разпределение на адекватни годишни бюджети за покриване/възстановяване на средствата, дължими на инвеститори със сертифицирани инвестиционни проекти, съобразно техните очаквания съгласно действащото законодателство и в съответствие със стимулите, предвидени в българския Закон за насърчаване на инвестициите;
- Създаване на работещ механизъм за коригиране на вече разпределени чрез годишния държавен бюджет средства за възстановяване на разходите на инвеститорите в хода на фискалната година, за да може да се задоволяват текущите потребности за сертифициране на инвестициите, да се реагира на промени в регулаторната среда и инвестиционния климат в региона на Централна и Източна Европа, както и за да се привлекат нови инвестиции;
- Българската агенция за инвестиции и/или Министерството на икономиката да извършват годишни или шестмесечни сравнителни анализи, за да се предоставя актуална информация за конкурентоспособността на България в привличането на преки чуждестранни инвестиции спрямо други страни в региона и по света.
- Българската агенция за инвестиции и/или Министерството на икономиката да предоставя прогнози за очакваните заявления за сертифициране на инвестициите на годишна база, на основата на показатели като действителния брой сертифицирани инвестиционни проекти през последната година, консултации и срещи с потенциални инвеститори, от които са постъпили запитвания за условията за осъществяване на стопанска дейност в страната, и т.н.

Не на последно място, необходимо е България да въведе финансови схеми и механизми в подкрепа на иновациите, с цел разпространяване на информация и развиване на умения сред предприемачите и други иновативни агенти. По този начин страната не само ще се популяризира като аутсорсинг дестинация (за аутсорсинг на бизнес процеси и в областта на ИТ), но също така и като инкубатор за иновации и център за разработване на продукти и услуги с висока добавена стойност.

2. Данъчна политика

Данъчното облагане заема централно място в дневния ред за икономическо развитие. Наличието на предвидима данъчна система е особено важно за бизнес планирането; ето защо препоръчваме приемането на дългосрочна данъчна политика, която да е публично достъпна и разработена в консултация с всички заинтересовани страни.

В допълнение, Американската търговска камара в България би искала да препоръча следните конкретни мерки в областта на данъчната политика:

- Запазване на 10%-ната единна ставка на данъка върху доходите на физическите и юридическите лица;
- Оценка на въздействието и преустановяване на тенденцията за редовно увеличение на максималния осигурителен праг;
- Подобряване на събираемостта на невнесените публични вземания (ДДС, подоходен данък, социалноосигурителни вноски, и т.н.);
- Подобряване на системата на НАП за даване на указания, така че данъчно задължените лица да могат да получават предварителни тълкувателни решения от органите по приходите, които да имат правно-задължителен характер. Създаване на точка за контакт (това би могло да представлява онлайн платформа) за получаване на отговори на запитвания от данъкоплатците;
- Подкрепа на доброволното оповестяване на неволни данъчни грешки и създаване на конкретни правила, насочени към доброволното оповестяване;
- Въвеждане на документация за трансферно ценообразуване и предварителни споразумения за ценообразуване;
- Прилагане на мерки за ограничаване на сенчестата икономика, включително намаляване на използването на плащания в брой.
- Въвеждане на надзорен орган към Националната агенция по приходите с цел да се разследват, докладват и санкционират всякакви незаконни практики на данъчните органи по време на провеждането на данъчни ревизии, включително вземане на подкупи.

3. Обществени поръчки и публично-частни партньорства

Обществените поръчки се смятат за важен аспект на публичните инвестиции, тъй като стимулират икономическото развитие в страната и представляват съществен елемент за насърчаване на пазарната икономика.

Отчитайки приетия неотдавна Закон за обществените поръчки, бихме искали да подчертаем важноста на:

- поддържането на добри и устойчиви пазарни практики за определяне на органи по отношение на прилагането на новия Закон за обществените поръчки, които редовно са обект на мониторинг и функционират в съответствие с тенденциите в ЕС в този сектор;
- подобряване на ефективността и законосъобразността на процедурите за обществените поръчки, включително укрепване на административния капацитет и изграждането на компетентна и ефективна българска администрация в тази сфера;
- използване на възможността за иновации посредством процедурата за **партньорство за иновации**, предвидена в новия Закон за обществените поръчки.

В цифровата ера въвеждането на електронни обществени поръчки трябва да бъде поставено като основен приоритет, осигуряващ прозрачност и по-голяма публичност. Решенията, които да позволяват цялостно електронно възлагане на обществените поръчки, и които следва да се разработят и въведат, трябва да се базират на международно признати стандарти и най-добри практики, като се осигурят гаранции, че няма да възникнат допълнителни административни тежести за възлагащите органи и доставчиците и същевременно се гарантира устойчивост в дългосрочен план.

Осигуряването на честен и прозрачен процес на възлагане и изпълнение на обществените поръчки ще позволи на България да реализира своите цели, заложи в стратегията „Европа 2020“ и да постигне солидни резултати за обществото и бизнеса.

Правителството трябва да позиционира България на световната карта на публично-частните партньорства (ПЧП) и да привлича уважавани частни партньори като се възползва от международното ноу-хау и опит в тази област и осигурява равен достъп до проекти за концесии/ПЧП на местни и чуждестранни търговски дружества. Съответните публични органи следва да спазват добри и устойчиви пазарни практики по отношение на прилагането на новия Закон за концесиите, както и да осигуряват надлежен и стриктен мониторинг на проектите за концесии/ПЧП.

4. Цифрова икономика и общество

Като държава-членка на Европейския съюз, Правителството следва да повиши осведомеността на гражданите за важността на Цифровия единния цифров пазар и ползите и възможностите, които той носи както за бизнеса, така и за обществото.

През април 2016 г. Европейската комисия публикува своето Съобщение под надслов „Цифровизиране на европейската индустрия – Оползотворяване в пълна степен на предимствата на единния цифров пазар”¹ – включващо широк спектър от мерки, насочени към подкрепа и свързване на национални инициативи за цифровизиране на индустрията. Стратегията за цифровизиране на индустрията е основен елемент от стратегията на ЕС за Единен цифров пазар, насочена към трансформиране на фрагментирания цифров пазар на ЕС чрез разработване на политика и законодателство, даващо възможност на бизнеса и потребителите да осъществяват безпроблемно трансгранични сделки посредством цифровите технологии. Стратегията обхваща почти всичко — от електронна търговия и цифрова музика до киберсигурност и поверителност на данните.

Американската търговска камара споделя мнението, че цифровизирането на индустрията е уникална възможност за България да се превърне в регионален лидер и да работи за възприемането на координиран и хармонизиран европейски подход на основата на международни стандарти, взаимна оперативна съвместимост, отворени платформи и свободен поток от данни, което ще даде възможност за реализиране на тази цифрова трансформация.

Предвид тези развития на ниво ЕС, препоръката на Американската търговска камара към Правителството е да се възползва в максимална степен от възможностите, които носят новите технологии, и да подготви България за цифровата ера, която ще донесе икономически растеж, инвестиции и нови бизнес възможности във всички сектори на икономиката.

За постигането на тези цели, Американската търговска камара препоръчва следните действия:

- Да се разработи ясна и последователна **Стратегия за цифрова индустрия**, обхващаща всички аспекти на технологиите, киберсигурността, поверителността

¹Вж.: Работен документ на службите на Комисията ((2016) 110 окончателен): *Digitizing Industry Strategy, Reaping the full benefits of a Digital Single Market*. Можете да намерите версията на английски език на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0180>

на данните и законодателната рамка, способстваща развитието на цифровата икономика. Цифровата стратегия ще има за цел осигуряване на по-добър достъп до цифрови стоки и услуги; създаване на подходяща рамка за развитие на цифрови мрежи и иновативни услуги; максимално оползотворяване на потенциала за растеж на цифровата икономика, като се инвестира в ИКТ инфраструктура и технологии (напр. облачни технологии, големи информационни масиви, аналитика (когнитивна), интернет на нещата (IoT), и т.н.), насърчаване на научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) и иновации, които да дават тласък на индустриалната конкурентоспособност, приобщаване и умения.

- Правителството следва да адресира **същественния недостиг на цифрови умения**, тъй като едва 31% от населението има основни умения в тази сфера. Вниманието трябва да се насочи към цялостна реформа на образователната система в тази насока, както и на курсове за повишаване на квалификацията и практическо обучение след завършване на съответното образователно ниво.
- **Трансгранични потоци от данни**: Осигуряване на защита правото на трансграничен трансфер, достъп, обработване и съхраняване на данни, в подкрепа на обхванатите бизнес дейности. Всички икономически сектори се нуждаят от потоци от данни, защото всички ние използваме данни, за да осъществяваме вътрешни операции и научно-изследователска и развойна дейност, за да контролираме веригата на доставките, да достигаме до потребителите и да имаме достъп до нови пазари. Потоците от данни са жизнено важни за световната цифрова икономика и дават възможност на българските компании, без разлика в големината им и особено на МСП, да бъдат успешни и иновативни.
- **Барииери пред търговията, свързани с локализацията и по отношение на изискванията за локални сървъри**: Да се осигури включването в търговски споразумения на разпоредби против въвеждането на изисквания по отношение на местно съдържание и на местни работни характеристики. Да не се подкрепят изисквания за локални сървъри като условие за предоставяне на трансгранични услуги или извършване на местни инвестиции, при отчитане на ограничен кръг изключения за чувствителни данни.
- **Сътрудничество между регулаторите**: Насърчаване на сътрудничеството между регулаторите и използването на глобални стандарти за разработване на правила в цифровата икономика (напр. облачни технологии, големи информационни масиви, аналитика (когнитивна), интернет на нещата (IoT), и т.н.).
- Необходимо е да се обърне специално внимание на нивото на **цифровизация на публичните услуги**, където България има най-слаби резултати в сравнение с другите страни в ЕС. Модерните онлайн публични услуги са важен инструмент за намаляване на публичните разходи и засилване на прозрачността, както и за реализиране на ползи от ефективността за предприятията, гражданите и публичната администрация. България се нуждае от подобряване на публичните услуги и предоставянето на достъп до повече данни за публично ползване.
- Американската търговска камара в България би искала да обърне внимание на нарастващата важност на **цифровата търговия**, не само за цифровата икономика на Европейския съюз, но и за неговите трансатлантически/международни търговски отношения. Според доклад на Управлението по икономика и статистика към Търговския департамент на

САЩ², през 2014 г. 28-те държави членки на ЕС общо са осъществили износ на стойност 1.2 трилиона щ.д. и внос на стойност 935.1 милиарда щ.д. на цифрови услуги със страни както в рамките на ЕС, така и извън него, като САЩ са най-големият потребител на такива услуги извън ЕС.

- **Регламент за защита на данните.** Американската търговска камара в България иска да подчертае важността на доброто прилагане на **Регламент (ЕС) 2016/679** на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (**Общ регламент за защита на данните**) в сила от 25 май 2018 г. в националното законодателство. Камарата счита, че съответните органи следва да осъществят тясно сътрудничество с представителите на бизнеса в този процес.
- **Киберсигурност / Директива за сигурността на мрежите и информационните системи.** Камарата си поставя за цел осъществяване на тясно сътрудничество между бизнеса и компетентните органи и създаването на публично-частно партньорство в областта на прилагането на Директива (ЕС) 2016/1148 на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли 2016 г. относно мерки за високо общо ниво на сигурност на мрежите и информационните системи в Съюза.

В заключение, нашата цел е да се възползваме в максимална степен от възможностите, които носят новите технологии, и да помогнем на България да се възползва от тях.

5. Развитие на капиталовия пазар

Българският капиталов пазар има неоползотворен потенциал за своите участници – емитенти, инвеститори и посредници, който може да стимулира развитието на цялата икономика. Местният капиталов пазар, включващ Българската фондова борса – София, търговия на извънборсов пазар, както и първичния, и вторичния пазар на национални държавни ценни книжа, остава малък, неликвиден и изкривен от местни особености. Сред непосредствено предстоящото прилагане на директиви и регламенти на ЕС и иновативните промени на международните капиталови пазари, нараства необходимостта от мобилизиране на усилията на изпълнителната власт, регулаторите и участниците на пазара за съвместни усилия за развиване на местния капиталов пазар по последователен и устойчив начин.

Неотдавна пазарът направи първата стъпка към подкрепа на диалога като създаде Съвет за развитие на капиталовия пазар с Меморандум за разбирателство, подписан на 10 октомври 2016 г. от 15 пазарни организации, включително Американската търговска камара в България. На 17 ноември 2016 г. Съветът прие стратегия, в която се очертават около 14 инициативи, които да се осъществяват през следващите две години.

В съответствие с гореспоменатата инициатива, Американска търговска камара в България би искала да открий следните приоритетни области за развитие на местния капиталов пазар:

²Вж.: U.S. Department of Commerce Economics and Statistics Administration/Office of the Chief Economist: ICT-Enabled Services Trade in the European Union, August 31, 2016. Може да се намери на: http://www.esa.doc.gov/sites/default/files/ICT-Enabled%20Services%20Trade%20in%20the%20EU_0.pdf

- Ясен ангажимент от страна на правителството за развитие на местния капиталов пазар, като стратегически компонент на пазарната икономика. Прилагане на политика на правителството за развитие на капиталовия пазар; припознаване на местния капиталов пазар в качеството му на инструмент за капитализация на търговски дружества с държавно участие и привличане на инвеститори, като алтернатива на пряката продажба или банковите кредити.
- Прозрачни и ефективни пазарни правила и надзор, спазване на водещите практики в отрасъла, за да се улесни листването на нови компании и търгуването на нови инструменти, честна търговия, добро корпоративно управление, защита на правата на инвеститорите и достъпност на капиталовия пазар за местни и чуждестранни инвеститори.
- Развитие на пазарната инфраструктура (организиран пазар и предоставяни след сключване на сделките услуги) с оглед на повишаването на ефективността и прилагането на международните стандарти в отрасъла. Осигуряване на конкурентоспособност, устойчивост и интегриране на местния капиталов пазар в променящия се европейски контекст.
- Популяризиране на капиталовия пазар сред по-широката аудитория от пазара на дребно – в т.ч. ролята, функциите, възможностите и рисковете на пазара.

6. Енергийна политика и политика за минералните ресурси

Американската търговска камара в България съзнава ролята на енергетиката в икономиката, а оттам и за икономическия растеж в страната, и има набор от препоръки, насочени към укрепване и по-нататъшно стабилизиране на енергийния сектор.

За постигане на предсказуемост, прозрачност и ликвидност в сектора, Камарата препоръчва:

- Завършване на либерализацията на енергийния пазар в България, включително:
 - Преход към напълно либерализиран пазар, осигуряващ непрекъснато участие на всички сегашни пазарни участници и сигурност на доставките чрез въвеждане на пазарни механизми за осигуряване на капацитет, съответстващи на пазарните правила на ЕС.
 - Развитие на напълно функционираща борса за електроенергия чрез въвеждане на допълнителни времеви рамки (търговия в рамките на деня и форуърдни договори) и осигуряване на пълна прозрачност и ликвидност на пазара.
 - Гарантиране ролята на IBEX като независима борса за електроенергия.
 - Надграждане на опита и моделите от страни, работещи при напълно либерализирани пазари.
 - Преминаване към изцяло пазарни цени, като същевременно се прилагат мерки за намаляване на енергийната бедност.
 - Консултации със заинтересованите страни на всеки етап от процеса на либерализация.
- Подпомагане интегрирането на България в Енергийния Съюз на ЕС и продължаване на изграждането на междусистемни връзки за по-добра диверсификация на българския енергиен пазар.
- Изготвяне на дългосрочна енергийна стратегия, отразяваща състоянието на сектора и приоритетите за развитие в съответствие с политиките на ЕС и националните

приоритети (разработване на дългосрочен план за въвеждане на нови технологии (интелигентни мрежи, нови производствени технологии, съхраняване на енергия, и т.н.) на основата на конкурентни правила и като част от енергийната стратегия).

- Осигуряване на последователна и предвидима нормативна и регулаторна рамка посредством активен диалог и консултации със заинтересованите страни, позволяващи стабилен инвестиционен процес в енергийния сектор.
- Запазване на независимостта и отчетността на регулатора;
 - Повишаване на институционалния капацитет на Регулатора и осигуряване на неговата независимост чрез наемане на персонал от високо квалифицирани и добре платени професионалисти;
 - Създаване на законови гаранции за финансовата независимост и стабилност на Регулатора.
- Осигуряване на изпълнението и неприкосновеността на договорите.

По отношение на минерално-суровинния сектор, Американска търговска камара в България ще продължава да подкрепя устойчивото развитие на минната индустрия, като активно насърчава:

- Прилагане на Националната стратегия за устойчиво развитие на суровинната и добивната индустрия на България до 2030 г.³ и прилагане на Европейската инициатива за суровините на Европейската комисия⁴;
- Подкрепа на усилията на държавата да упражнява контрол и да елиминира незаконния добив на природни богатства.

II. Развитие на човешкия капитал

Фокус върху политиките в областта на образованието, здравеопазването и трудовото законодателство

Съществува силна връзка между човешкия капитал и икономическия растеж. Необходимо е разработващите политики да отдават дължимото признание за важната роля на силната основа, която представляват човешките ресурси при допълването на политиките в областта на инвестициите и конкурентоспособността, за да се подобри производителността и икономическият напредък на страната.

Това важи с особена сила в ерата на технологична трансформация и “разрушителни” промени, които преживяваме днес в толкова много области на бизнеса и обществото в България и в глобален мащаб. Новите технологии оказват силно влияние върху компаниите и служителите и нормативната уредба на пазара на труда следва да отчита тези тенденции.

Работните места и бизнес моделите се променят изключително бързо и политиките в областта на труда, които използват нови инструменти и възможности, ще бъдат в подкрепа на служителите и, в резултат, ще доведат до по-добри възможности за заетост.

³ Вж.: Национална стратегия за устойчиво развитие на суровинната и добивната индустрия на България до 2030 г. (2015 г.). Може да се намери на: <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=968>

⁴ Вж.: Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета - Инициатива за суровините: посрещане на нашите основни потребности от растеж и работни места в Европа {SEC(2008) 2741}. Може да се намери на: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52008DC0699>

Отчитайки тази динамика, препоръките на Американска търговска камара относно развитието на човешкия капитал се фокусират върху три основни области, които ще допринесат за **по-квалифицирана, по-ефективна и в по-добро здраве работна сила**.

1. Образование

Подобряване на съответствието между образованието и обучението с потребностите на пазара

Нарастващата сложност и разнообразие на стоките и услугите, които стават възможни благодарение на цифровизацията, води до създаване на множество нови видове работни места. Основният въпрос за едно общество, стремящо се да извлече максимална полза от новата технологична вълна, е как да повиши сравнителната способност на работната сила да използва мощните технологични средства и да улесни прехода за тези, които трябва да се прехвърлят от излишни за пазара професии към онези, за които съществува търсене.

Американската търговска камара в България препоръчва следното:

- **Очертаване на настоящите и бъдещи потребности на бизнеса и промяна на учебните програми**, за да отразяват потребностите на компаниите, така че училищата и университетите да осигуряват на бизнеса завършили образованието хора с необходимите умения. Тясното сътрудничество с бизнеса при определяне на учебните програми ще направи България по-привлекателна за нови инвестиции.
- **Мотивиране на учебните заведения да сътрудничат с работодателите** посредством програми като стажове, наставничество, чирачество, участие в съставянето на програми и други форми на подкрепа на обучението.
- **Предоставяне на стажове „учене през целия живот”** за всяка възраст – не само за току-що завършилите или за младежи на възраст до 30 години, но и за тези, които искат да пренасочат кариерата си към професии, за които има търсене на пазара. Служителите над 50-годишна възраст са много конкурентоспособни и представляват съществена част от работната сила. Още повече те представляват неоползотворен потенциал и чрез насърчаване на предоставянето на възможност за стажове за тази част от работната сила ще им се даде възможност за обучение през целия живот, както и за по-плавно преминаване към нови работни места, които не са съществували, когато тези хора са започнали трудовата си кариера.
- **Включване на курсове по цифрови умения** в учебните програми на училищата и университетите. Европейската комисия публикува доклад за влиянието на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) върху качеството на работното място. Използването на цифрови технологии започва да оказва силно влияние върху изпълняваните задачи и необходимите умения за много от работните места извън традиционния офис. Информационните технологии все повече изместват рутинните, аналитични задачи и това не се свежда само до задачите, подходящи за ниско-квалифицирана работна ръка в производството, но и за аналитичните задачи при вземането на решения. Използването на ИКТ обикновено повишава бързината, гъвкавостта и независимостта на работните процеси.

- Включване на **курсове** по предприемачество и **гъвкави умения** в учебните програми на училищата и университетите в сътрудничество между фирмите, учебните заведения и НПО. Придобиването на гъвкави умения е важно, защото помага за личностното развитие и повишава пригодността за заетост на завършилите образование млади хора. Тези умения включват ораторско майсторство, умения за изнасяне на презентации, работа в екип, самоуправление на кариерното развитие.

2. Инвестиции в здраве

Здравето се посочва като основен фактор, допринасящ за икономическия растеж и благоденствие. В публикувания през 2013 г. документ “Инвестиции в здравеопазването”, Европейската комисия подчертава ролята на здравето на хората за производителността, предлагането на работна сила и публичните разходи. Още повече, че инвестициите в здраве се разглеждат като инвестиции в човешки капитал, които дават възможност на хората да бъдат активни за по-дълъг период от време и в по-добро здравословно състояние. Съществува силна връзка между инвестирането в здраве и постигането на целите, заложи в Стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, и е необходимо България да продължи да се ориентира в по-голяма степен към тези ключови цели. В сравнение с други държави-членки на ЕС, българската система на здравеопазване изостава по отношение на ефективност, достъпност, устойчивост и здравни резултати, което ще има преки икономически последици за страната.

За да се преодолеят тези предизвикателства, ние препоръчваме:

- **Въвеждане на електронно здравеопазване**, като неразделна част от една ориентирана към пациента здравна система: наличието на ефективна и достъпна електронна система за здравни досиета ще осигури необходимите средства за подобряване на здравните резултати и ефективното използване на ресурсите, както и за запазване на устойчивостта на системата.
- **Инвестиции и достъп до медицински иновации** като основен движещ механизъм за постигане на по-добри здравни резултати: прилагането на оценка на здравните технологии гарантира подход, основаващ се на факти за оценяване на добавената стойност на иновациите и за обосноваване на подходящото разпределение на ресурсите в медицината.
- **Прилагане на споразумения за контролирано навлизане на пазара, провеждане на обществени поръчки, основаващи се на оценка на ползите, както и по-добро оползотворяване на наличните средства от ЕС за здравеопазване:** тези стъпки ще подобрят резултатите в системата на здравеопазването при сегашната система на финансиране и ще привлекат още повече инвестиции в сектора.

Основен фактор за прилагането на горепосочените иновативни стратегии е развитието на интегрирана законодателна и регулаторна рамка, която се основава на прозрачни консултации и сътрудничество с множеството заинтересовани страни, задълбочени оценки на въздействието (включително правни оценки на въздействието) и редовен мониторинг.

3. Политика в областта на труда

Днешните работни места се променят изключително бързо поради новите възможности, които информационните технологии предоставят. Политики по отношение на работната сила, които насърчават използването на нови средства и технологии за работа, ще подпомогнат служителите и ще доведат до по-добра заетост.

В областта на трудовите политики, Американска търговска камара в България препоръчва следните мерки:

Въвеждане на нови модели на заетост, които позволяват прилагането на широк кръг от схеми за заетост, включително такива на основата на конкретни задачи, ключови показатели за изпълнение, модели, основани на процеси, както и други мерки, в допълнение към традиционната заетост на пълен работен ден.

Хората от поколението на новото хилядолетие изискват алтернативни модели на заетост, като срочни договори, работа по проекти, споделени работни места, работа на свободна практика и работа в „облака“. Много служители използват мобилни схеми на работа, като по този начин се размива границата между работа и свободно време. Политиките за заетост, които обръщат особено внимание на часовете труд, полаган на определено място, в най-добрия случай са ирелевантни и по-скоро могат да бъдат спънка в една мобилна работна среда.

За да се отговори на новите икономически реалности, ние се застъпваме за реформа на трудовото законодателство, насочена към:

- **Повишаване на гъвкавостта на трудовото законодателство по отношение на извънредния труд.** Съществено увеличаване на годишния таван за часовете на полагания извънреден труд, актуализация на процедурите и дефинициите за извънреден труд по време на национални празници, съобразно актуалната икономическа реалност, въвеждане на допълнителни възможности за компенсиране на извънредния труд със свободни дни, ако това предпочитат служителите, и позволяване на служителите, които желаят да работят извънредно и да печелят повече, да го правят в сектори, където полагането на извънреден труд не е свързано със сериозни опасности и е съобразено с нормативните изисквания за безопасни и здравословни условия на труд.
- **Актуализиране на трудовото законодателство в областта на наемането и използването на работна сила** (включително удължаване на периода на действие на срочните договори за над 1 година, тъй като сложните бизнес проекти изискват повече от едногодишен период за планиране и реализиране), **намаляване на безработицата чрез въвеждане на възможност служителите, работещи към агенциите за временна заетост, да сключват трудови договори с агенцията за неопределен срок** (така служителите ще имат възможност да работят за различни клиенти на агенциите за временна заетост, както и да поддържат по-дългосрочна заетост към агенцията за временна заетост. Сегашната схема на заетост, посредством срочни договори, ограничава гъвкавостта на компаниите и клиентите на агенциите за временна заетост), **премахване на 30%-ната квота, която се налага на работодателите, ползващи временни работници**, тъй като тази квота не е част от Директива 2008/104/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от

19 ноември 2008 г. относно работа чрез агенции за временна заетост, и проучванията показват, че няма друга държава-членка на ЕС с подобна ограничителна нормативна разпоредба).

- **Подкрепа за структурни реформи, включително свеждане до минимум на пречките пред преразпределението на ресурси от свиващи се дейности към такива, които при които има експанзия** (подобряване на законодателната уредба в областта на процеса на освобождаване на служители).
- **Още по-голямо опростяване на процедурата за имиграция на висококвалифицирани кадри**, за постоянно местожителство и вътрешнофирмени трансфери, както и разширяване на списъка с професии по схемата „Синя карта“ на ЕС. Законната трудова миграция дава възможност на държавите да се справят с конкретни случаи на недостиг на специфични умения. Посредством облачни технологии, работата може да достига по-лесно до тези, които имат нужните умения, без оглед на тяхното местонахождение. Привличането на работници с търсени умения премахва нуждата от преместване на инвеститорите в друга държава и осигурява възможности за изграждане на талантива работна сила, която може по-успешно да се конкурира.

Въвеждане на изменения и допълнения в трудовото и социално-осигурителното законодателство с фокус върху:

- **Ускоряване на замяната на трудовите книжки на служителите с лични електронни досиета** към Националната агенция по приходите/друга подходяща агенция. Досиетата за положен труд / трудов стаж трябва да включват всички видове договори, по които лицето може да работи в България, като трудов, граждански, за управление, или съчетание от различни по вид договори, както и периоди на безработица, и т.н. Понастоящем в трудовите книжки се отразяват единствено трудовите договори и периодите на безработица, като не се отразяват други форми на заетост.
- **Намаляване на административната тежест и свързаната с труда бюрокрация** посредством въвеждане на право на работодателите да използват технологични решения за някои от свързаните със служителите въпроси като: електронно подаване на молби за отпуск и електронно одобряване на тези молби. Бяха предприети някои мерки в тази посока, но Камарата препоръчва предлаганите промени в Кодекса на труда да бъдат обект на публични консултации със съответните заинтересовани страни.
- **Премахване на допълнителните възнаграждения, полагащи се на служителите за трудов стаж и професионален опит**, като действително изплащаното възнаграждение стане част от основната заплата. Няма бизнес логика, поради която да се прави разлика между служителите на основата на техния натрупан опит, напротив, бизнес логиката, по която се разграничават служителите е резултатът от тяхната работа. Също така е необходимо да се инициира промяна както в данъчното, така и в трудовото законодателство, която разширява обхвата и намалява административната тежест при третирането на някои елементи на възнаграждението като социални разходи. Това би дало на работодателите повече свобода при структурирането на политики за гъвкаво определяне на размера на възнаграждението, така че те да отразяват по-добре конкретните потребности на служителите и по този начин да се повиши нивото на задържане на служители на съответните работни места.

Ш. Върховенство на закона и правоприлагане

Истинското разделение на властите, включващо *наред с другото*, независима, безпристрастна и ефективна съдебна власт и прокуратура е основополагащо за една добре функционираща икономика. Американската търговска камара в България е на мнение, че липсата на истински некорумпирана и ефективна съдебна власт и прокуратура е една от основните бариери пред икономическия растеж в България, пред привличането на чуждестранни инвеститори и изграждането на честни, основани на конкурентни принципи условия за инвеститорите и, което е дори още по-важно, за българските предприемачи.

Камарата отдава дължимото признание на важната стъпка, направена с приемането на промените в Конституцията и Закона за съдебната власт през 2015 г. и 2016 г., и счита тези промени като начало на един процес за постигане на пълноценна съдебна реформа в страната.

Но за да се доведе до край този процес и той да има положителен социален и икономически ефект, препоръчваме:

- *Независимост на съдебната власт*: съдебната власт следва да бъде напълно независима – както от политически влияния, така и от прокуратурата.
- *Прозрачност и отчетност на прокуратурата*: подкрепяме независимостта на прокуратурата, но е важно да се акцентира, че разделението на властите следва да бъде съпътствано от система от механизми за взаимен контрол и баланс на властите.
- *Основни ръководни принципи за организацията на прокуратурата*: основните принципи, от които следва да се ръководи организацията на прокуратурата, трябва да бъдат функционална независимост, ефективност, последователност (при вземането на прокурорски решения), прозрачност и отчетност. В това отношение, публикуваният на 20 декември 2016 г. доклад на експертите от Службата за подкрепа на структурните реформи към Европейската комисия предлага някои много полезни идеи, които следва да бъдат доразвити.
- *Специализация и квалификация на съдиите*: специализацията на съдиите е изключително важна, особено в области които изискват специфични задълбочени познания, като например данъчни въпроси, въпроси, свързани с конкуренцията и т.н. Още повече е необходимо да се създадат подходящи условия за непрекъснато подобряване на квалификацията на съдиите, за да придобият по-практически познания за сложни структури за трансакции и търговски сделки и поне основна икономическа/бизнес грамотност.
- *Въвеждане на електронно правосъдие*: Американската търговска камара в България подкрепя въвеждането на електронно правосъдие, като могат да се взаимстват добри практики от (i) българския Търговски регистър; (ii) електронните услуги, предоставяни от Националната агенция по приходите; (iii) системата за електронни обществени поръчки на ЕС; (iv) системите за електронно управление в ЕС; (v) други страни, които са по-напреднали в областта на електронното правосъдие. Електронното правосъдие би дало възможност организацията на съда и разпределението на делата да бъдат на функционален, а не на териториален принцип, което ще е от полза за

специализацията на съдиите и за качеството на тяхната работа. Електронното правосъдие би повишило прозрачността в съдебното производство и би могло да допринесе за по-добро разпределение на натовареността на отделните съдилища (подобно на Търговския регистър). Не на последно място, електронното правосъдие ще премахне/сведе до минимум прекия контакт със съдиите и ще спомогне за тяхната безпристрастност.

Настоящата Бяла книга представя стратегическите цели, по които се отбелязва напредъка по осъществяване на мисията на Американска търговска камара. Ние, в Американска търговска камара, вярваме в положителния бизнес и инвестиционен климат, подкрепен от силна система на управление, прозрачност и предсказуемост. Ние подкрепяме устойчив икономически растеж като се застъпваме за постигане на стабилна политическа, икономическа, правна и регулаторна среда. Призоваваме за укрепване на човешкия капитал и инвестиране в добре развита физическа и социална инфраструктура. Застъпваме се за върховенството на закона и ще продължаваме да работим с всички заинтересовани страни за изграждането на устойчиви и отговорни институции, които осигуряват справедливост за обществото.